

O skopuhu s hlebčkom kruha.

Ko je Stiska prehodila že ves svet, se je na cesti za trenutek ustavila in pomislila, kam bi še šla. Težka pot jo je zdelala, rada bi počivala. Bila je že stara, hodila je v dve gubé, oči so ji pa še vedno žarele prečudno živo in koščene roke so z lahkoto prestavljale težko grčavko.

»Hvala Bogu, moje delo je končano!« je vzdihnila.

Tedaj jo je presunila pridušena pesem z bližnjega hriba. Zagledala se je v mrak, pokimala s suho brado in se ovedla:

»Glej no, na to vasico sem pa čisto pozabila. Kakopa, kdo naj jo pa najde, prav za hribom leži.«

Za trenutek jo je obšla skušnjava, da bi kar pustila vasico in šla svojo pot. Kaj pač hoče v teh hribovskih kočah?

»Ne, ne,« se je stresla, »kdor me je poslal, naj ve, da sem natančna.«

Napotila se je čez hrib. Nekaj pred vasjo je stala kočica z vrčkom, kjer je hodil star kmet in polglasno pel.

»Hvaljen Jezus!« je pozdravila Stiska.

Starčeva pesem je ugasnila, nato je zamolklo odzdravil:

»Na veke!«

Strmel je za njo, ko je izginila v senci raztresenih koč. Neka tesnoba ga je obšla, da ni mogel več peti in se je umaknil v kočico.

Starka se je oglasila v vseh kočah. Široko je odprla vrata, obstala na pragu, potrkala s palico po tleh in pozdravila. Ljudje so se prestrašili; kjer so sedeli pri večerji, so spustili žlice iz rok, otroci so zajokali, preden so se pa pošteno ovedli, je ni bilo nikjer več. Nezadovoljni so tolažili jokajoče otroke, potem so pogledali okoli hiše, a ni bilo nikogar.

Vse hiše je obšla Stiska, le pri zadnji ni mogla blizu. Velik črn pes je škripal z zobmi in ji zastavljal pot. Silila je vanj z grčavko, a pes se ni umaknil. Poskušala je z druge strani, a žival ji je bila vedno za petami.

»Naj pa bo,« je končno odnehala, »saj ena hiša ne pomeni toliko.«

Umaknila se je v temo in odšla...

V vasi se ni dosti izpremenilo, ker ljudje že tako niso poznali lepih dni in praznikov in so lahko živeli le z največjo muko. Prišla je pomlad, kašče so bile prazne in niso mogli kaj vsejati. Stopili so čez hrib, a je bilo povsod enako. Z velikim trudom so nabrali nekaj drobnih krompirčkov za seme. Pa ni se dalo, vse je bilo zapisano smrti. Vso pomlad je deževalo, težki nalivi so sprali zemljo z bregov,

seme je segnilo v zbiti zemlji. Za dežjem je posijalo sonce, žgalo nekaj mesecev z vso močjo, da je zgorelo še tisto, kar je dež priklical iz zemlje.

»Lakota!« so presodili ljudje. Razkropili so se iz domače vasi, a že čez nekaj dni so se vrnili.

»Povsod je tako ali pa še hujše,« so pripovedovali.

Dan je minul za dnem, zadnji krompirčki so izginili. Kruha niso videli že leto dni. Ljudje so trepetali od oslabeledosti, vlačili se od hiše do hiše, legali po vrtovih in poskušali gristi suho travo. Ponekod je zmanjkalo tudi vode. Lačni otroci niso več kričali, sedeli so pred hišami in topo strmeli v nekaj nerazumljivega.

Nenadoma so se ljudje prijeli za roke:

»Kaj se pri Petronu ne kadi iz dimnika? Petron kuha! K njemu!«

Vse ženske so se spustile v tek proti hiši. Ležala je še bolj pod hribom kot druge in je Stiska ni obiskala. Butnile so na zaprta vrata in kričale:

»Petron, hej Petron, odpri!«

Dolgo ni bilo čuti ničesar. Nato so se počasi odpirala in zapirala vrata v hiši, končno se je prikazal Petron, tresoč se po vsem telesu.

»Kaj bi rade, kaj bi rade?«

»Ti kuhaš, ti pečeš!« so hitele žene. »Naši otroci bodo umrli, daj še nam malo, daj, Petron!...«

»Ničesar nimam,« se je izgovarjal, »kar tako sem zakuril.«

Niso mu hotele verjeti, odrinile bi ga ni kar udrle v hišo, da ni prišel takrat izza ogla pes. Bil je že suh, sestradan, hripavo je zalajal in se zagnal vanje. Presunljivo so zakričale in se razkropile na vse strani, Petron pa je znova zaprl vrata.

Popoldne so prišli možje, ker se je še zmeraj kadilo iz dimnika. Potrkali so s palicami po vratih in rekli:

»Petron, ti kuhaš in pečeš, ko mi vsi umiramo. To ni prav.«

Petron se ni oglasil. Ko so pa le preveč razbijali, je prišel od nekod pes in se zagnal vanje. Branili so se s palicami, a je le nekatere ogrizel in morali so se umakniti.

Potem so prišli otroci. Posedli so po vrtu in le od daleč gledali hišo, kjer je Petron kupal in pekel. Videli so tudi psa na pragu, migali so mu in ga vabili k sebi, a se ni dal prevariti, ležal je iztegnjen in se ni zmenil za nikogar.

Petron je bil skopuh. Bil je sam lačen, da se je ves tresel, a si ni privoščil ničesar. Pobral je zadnjo moko po predalih in spekel lep hlebček kruha. Srce se mu je smejalo, ko je pomislil, koliko je ta hlebček vreden. Bil je lepo zapečen, dišal je, da je bil človek ves omamljen, ko ga je samo gledal. Že je prijel nož, da bi ga razrezal. Nekaj bi ga pojedel sam, nekaj bi ga prodal sosedom, za drag denar seveda. Kar ga je obšla nova misel. Saj sosedeje pravzaprav tudi nimajo dosti denarja. Zdaj je po vsem svetu hudo. Tudi v mestu nimajo kruha. V mesto bo nesel hlebček, visoka gospoda ima denar, odtehtala ga bo z zlatom.

Oči so se mu zaiskrile, ko je pomislil, kako bogat bo postal. Tisoč zlatnikov je vreden dandanes tak hlebček med brati. Nič več ni čutil lakote, zavil je hlebček v bel prtič, poiskal košarico in se napotil v mesto. Odšel je pri zadnjih vratih in čez polje, da bi ga ne videli ljudje. Pes je pa čutil, kdaj je odšel. Tiho se je splazil za njim.

Vlekla sta se čez hrib v dolino pa spet čez hrib. Nastal je mrak, skopuh je ves čas premišljal o zlatnikih, ki jih bo dobil, zato je zgrešil pot. Šla sta skozi molčeče vasi in krog polnoči prišla na veliko cesto. Tam sta se ustavila, zakaj Petron ni mogel nikamor več. Že je hotel

odlomiti krajec kruha in ga pojesti, a pred njim so se zableščali rumeni zlatniki, vzdihnil je, trepetaje porinil hlebček v košarico in se vzdignil. Sestradini pes je cvilil in zmeraj bolj zaostajal. Vsake četrte ure sta se ustavila. Petronu se je začelo blesti in mislil je, da se vozi v kočiji, kričal je, kakor bi poganjal konje, dokler ni omahnil kraj ceste na tla...

Ko je zjutraj sonce že močno pripekalo, se je privlekel v mesto. Pes je zaostal nekje daleč. Po cestah so ležali ljudje, nekateri so spali, drugi so govorili v omami nerazumljive stvari.

»Če bi tukaj prodal kruh,« je pomislil Petron. »Truden sem že, kaj bi se mučil!«

Sam se je prestrašil te nerodne misli.

»Ti ljudje vendar nimajo ničesar, to so sami berači. Vzeli bi kruh, plačali ga ne bi.«

Omahoval je mimo njih in zavil na gosposke ulice. Trgovine so bile zaprte, okna zagrnjena, nikjer ni bilo žive duše. Počasi je prehodil nekaj ulic in zašel na velik trg. Neizmerna tišina ga je osupnila. Zagledal se je v visoko palačo sredi trga in se napotil k njej. Velika vrata so bila na stežaj odprta.

»Tu mora prebivati kak velik gospod. Tisoč zlatnikov za hlebček...« si je šepetal.

Ko pa je prišel do stopnic, so ga zapustile vse moči. Sedel je, samo za trenutek, se je opravičeval. Ko pa je poskušal vstati, so se mu zazibala kolena, padel je in se udaril z glavo ob kamen, košarica s hlebčkom je pa odletela daleč od njega.

»Tisoč zlatnikov!« je še vzdihnil, nato se mu je zameglilo pred očmi, nasmehnil se je in onemel...

Proti poldnevu je priropotal na trg cestni pometaç z metlo in nerodno samokolnico. Ko je zagledal ležečega, je pridrsal k njemu, zmajal z glavo in si rekel:

»Spet eden, revček! Treba bo poklicati stražo, tu pred dvorom vendar ne bo ležal.«

Obrnil se je in hotel že oditi, ko je zagledal košarico. Stopil je k njej in jo odgrnil.

»Moj Bog, kruh!« je vzkliknil. »Koliko časa že nisem videl kruha!«

Na mestu ga je odlomil košček, ga použil in oveselil se je, ko je začutil, da ga zapušča slabost. Tresel se je od radosti, zgrabil je samokolnico in pohitel s trga. Zavil je v ozko ulico in veselo kričal:

»Kruh, ljudje božji, kruh! Našel sem kruh!«

Vsa okna so se mahoma odprla, ljudje so se začudili, obrazi so se jim razmeknili v nasmeh, hiteli so na ulico k pometaču. Pometač je lomil kruh na kose in ga delil in se čudil. Čeprav ga je delil zelo hitro, hlebček je bil zmeraj enako velik.

»To je čudež,« je rekel. »Počasi, ljudje, vsi boste dobili, vsi, vsi...«

Ljudje so hlastali po kruhu, smejali se in jokali in jedli. Pometač je hodil iz ulice v ulico, delil je kruh vsem ljudem, nazadnje je zavil še na deželo. Prišel je tudi v vas, kjer je bil Petron doma, in tudi tam so se ljudje nasitili.

Novo veselje je zraslo v deželi, lakota je izginila, tudi gospoda, ki je zbežala pred njo v tuj svet, se je vrnila. Dolgo je molčala, ko je pometač kar tako delil kruh, potem se je spomnila, da to ni po postavah. Šla je h kralju, razložila mu vse in kralj je pritrdil in dal poklicati pometača, da bi mu vzeli čudežni hlebček. Iskali so ga, a ga niso mogli najti nikjer. Skril se je. Kadar bodo pa prišli spet taki bridki časi, se bo vrnil in potolažil lačne ljudi...

† Francè Horvat:

Danes zjutraj rano ...

*Danes zjutraj rano
sonce čez poljano
se je prismejalo,
k oknu priskakljalo:*

*»Boris, naš zaspanček,
čaka te že sonček!
Hitro, hitro ostani,
teci po poljani!*

*Bisere so stkali
palčki — jih zmetali
v koše so srebrne.
Kdo jih prej obrne?*

*Ali moji žarki,
žarki — zlatočarčki,
ali roke tvoje,
ali misli tvoje?«*

*Boris pa zaspano
gledal na poljano:
»Koše naj srebrne
sonček sam obrne!«*

*Sonce pa je zlato
po poljani rado
bisere pobralo
in jih vase stkalo.*

